

REKREASYON OLGUSUNA AKADEMİSYENLERİN YAKLAŞIMLARI

Approaches of Academicians to the Recreation Phenomenon

Taki Can METİN¹

Mustafa KESİCİ²

Davut KODAŞ³

ÖZ

Bu çalışma, rekreasyon ve ilgili kavramları, rekreasyonun boyutlarını ve diğer disiplinlerle ilişkilerini ortaya koyarak; Türkiye’de rekreasyon ile ilgili çalışmalarını bulunan akademisyenlerin konuya yaklaşımlarının incelenmesini içermektedir. Verilerin toplanmasında, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın amacı, akademisyenlerden elde edilen verilerin daha sonra yapılabilecek araştırmalara veri teşkil etmesi ve görüş ayrılıklarına dikkat çekerek; bilimsel açıdan sınanması gereken bazı sorunsalları ortaya koymaktır. Sonuç olarak; akademisyenler arasında rekreasyon kavramına ilişkin bazı görüş farklılıklarının olduğu tespit edilmiş ve rekreasyonla ilgili bazı konulara hakim olmadıkları saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Boş Zaman Endüstrisi, Rekreasyon, Rekreasyonun Boyutları, Turizm, Spor

---

¹ Arş.Gör., Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim dalı, Eskişehir

² Arş.Gör., Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim dalı, Eskişehir

³ Arş.Gör., Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim dalı, Eskişehir

ABSTRACT

This study includes examining recreation and related notions, dimensions of recreation and relation of relevant disciplines with recreation, by assessing the approach on the recreation phenomenon of academicians who have studies related to recreation in Turkey. For data collection semi-structured interview technique was used in qualitative research methods. The purpose of study is to emerge some problematic issues which needed to be tested, by pointing out the conflict between academicians and the data obtained from academicians could be used in future researches. The results reveal that there are some significant differences related to recreation phenomenon between academicians who were interviewed, and indicated that the academicians have not enough knowledge about some issues concerning recreation.

Key Words: Leisure industry, Recreation, Dimensions of Recreation, Tourism, Sport

GİRİŞ

Rekreasyon olgusunun net olarak anlaşılabilmesi için boş zamana ilişkin yaklaşımların incelenmesi gerekmektedir. Bu anlamda, boş zaman üzerine birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır (Lafargue (çev. Günyol), 1999; De Grazia, 1964; Neulinger, 1974; Veblen, 1899; Cross, 1990; Murphy, 1974; Sağcan, 1986; Mclean vd., 2005). Bu yaklaşımlar araştırmacıların kendi disiplinlerindeki teorik alt yapı üzerine bina edildiğinden, tanımsal olarak boş zaman kavramının keskin bir biçimde hatlarının çizilmesi mümkün olamamıştır. Ayrıca boş zaman ve buna bağlı gelişen kavramların, başlangıçta sosyolojik temelli teoriler üzerinden geliştiği bilinse de günümüzde yalın bir teorik bakış açısıyla ele alınmaması gerekmektedir (Godbey vd., 2005).

Rekreasyon faaliyetlerinin uygulama biçimi ya da niteliğinin anlaşılması için geliştirilen yaklaşımlar, kapsam, sınırlılık ve tanımsal olarak bir takım tartışmaları gündeme taşımıştır. Kılbaş (2010) rekreasyonu aile, eğitim gibi bir kurum olarak ele almıştır. Kılbaş' a (2010) göre rekreasyon kişilerin eğitilmesi ve davranışlarının şekillenmesi konusunda tartışmasız bir şekilde önemli roller oynamaktadır. Currel (2005) rekreasyon hizmetlerinin artmasını toplum için yaşanan büyük sorunların aşılması ve onların daha sağlıklı bir ruh haline dönüştürdüğünü ifade etmeye çalışarak, yine rekreasyonun önemine dikkat çekmiştir.

McLean, Hurt ve Rogers (2005) rekreasyonu kar amaçlı ve kar amacı olmayan hizmetler şeklinde ikiye ayırmıştır. Bu anlamda turizme vurguda bulunarak; kar amacı olan işletmeleri ticari rekreasyon çeşidinin altına almıştır. Rekreasyonun diğer çeşitleri eylemsel ya da fonksiyonel temelde bölümlendirilebilir. Örneğin; Fiziksel rekreasyon daha çok sporla ilişkili eylemleri içerirken; sosyal rekreasyon faaliyetleri gerçekleştirdikleri yerin sosyolojik ve kültürel birikimine göre ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla, rekreasyon çeşitlerinin geniş bir alana yayılması, konuya ilişkin yaklaşımların değerlendirilmesi yoluyla bu olgunun boyutlarının da ortaya koyulmasını gerekli kılmaktadır. Bu boyutlar Veblen (1899) ve Dumazedier (1974) ile sosyo-ekonomik bir yaklaşımla, Neulinger (1974), Rojek (2005) gibi araştırmacılar tarafından sosyo-psikolojik ve diğer birçok araştırmacı tarafından da ekonomik bir çerçeveye oturtulmuştur. Rekreasyon olgusunun ifade ettiği boyutların belirlenmesi ve çalışmaların bu boyutlar temelinde sürdürülmesi daha iyi sonuçlar alınmasını sağlayabilecektir. Çünkü bu boyutlar zaman içerisinde daha da geniş bir alana yayılmaktadır. Nitekim değişen teknoloji günümüzde boş zaman değerlendirme biçimlerini derinden etkilemektedir. Caplan 'a (2003) göre bireyler, yüz yüze yapılan geleneksel sosyal aktivitelerin yerine, sanal üzerinden kişilerarası sosyal temas ya da aktiviteler

gerçekleştirmeyi çok daha rahat, güvenli, etkili ya da etkileyici ve emniyetli olması sebebiyle tercih etmektedir. İnternet kullanımının artması, bir takım etkinliklerin artık internet üzerinden yapılar hale

gelmesi boş zaman değerlendirme biçimindeki değişimi göstermektedir. Bir diğer taraftan rekreasyon etkinliklerine katılım biçimindeki değişimin temelinde, insanların katılım gösterme, istek, haz, psikolojik nedenler vb. değişkenler olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak; görüldüğü üzere rekreasyon faaliyetlerinin geniş bir alanda çeşitlilik göstermesi, sosyoloji, psikoloji, spor, turizm, sağlık, planlama, ekonomi vb. disiplinler üzerinden akademik çalışmaların yapılmasını sağlamıştır. Dolayısıyla; rekreasyon etkinliklerini sosyo-psikolojik bir yaklaşımla ve çok disiplinli bir çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir (Godbey vd., 2005).

Rekreasyon kavramının gelişimi göz önünde bulundurulduğunda, bazı akademisyenlerin konuya yaklaşımlarında göz ardı ettikleri birtakım unsurlar bulunabilmektedir. Dolayısıyla; boş zaman ve rekreasyon çalışmalarında kullanılan kavramların daha sığ bir biçimde düşünülmesi ve ya yalın bir disiplin üzerinden hareket edilmesi sonucu nitelikli çalışmaların ortaya çıkmasının mümkün olmadığı düşünülebilir. Türkiye’de rekreasyon ve boş zaman kavramlarıyla ilgili akademisyenlerin, rekreasyon konularında söylemlerini betimlemek ve yorumlamak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Ayrıca, elde edilen verilerin, rekreasyonun boyutları konusundaki evrensel unsurlar dâhilinde değerlendirilmesi alt amacı oluşturmuştur. Türkiye’deki akademisyenlerin rekreasyon ve boş zaman kavramlarına bakış açılarının ortaya çıkarılması, literatürde yer alan yaklaşımlar ve gelişim süreçleri üzerinden sonraki çalışmalar için değerlendirme imkanı sağlayabilecektir.

REKREASYON VE BOŞ ZAMAN KAVRAMLARI

Boş zaman geleneksel olarak bireylerin özgür oldukları zamanı ifade etmektedir. Günümüzde boş zaman kavramı ile ilgili çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır; ancak boş zaman kavramına ilişkin geniş kitlelerce kabul görmüş genel bir tanımdan söz etmek mümkün değildir. Literatür tanımlarına bakılacak olursa Clawson ve Knetsch’a (1974) göre, boş zaman çoğunlukla bireyin seçmiş olduğu keyfi bir zamandır. Ayrıca Clawson ve Knetsch (1974), boş zamanın var olmak ve yaşamak için geçirilen zamanın dışında, bireylerin sosyal veya bir grup içinde belirlenmiş aktivitelere katılıp geçirdikleri zaman olduğunu ileri sürmektedir. Buna ek olarak, Gist ve Fava (1964) ve Dumazedier (1960) boş zamanı, bireylerin eğlence, dinlenme, sosyal kazanım ya da kişisel gelişim amacıyla yararlanılabilen zaman olarak tanımlamışlardır. Parr ve Lashua (2004) boş zamanı objektif boyutta ele almanın yanında sübjektif bir olgu olarak ta görmüştür ve bireylerin özgür zamanlarında katıldıkları aktivite sonrasındaki zihinsel tatminin boş zaman olduğunu ileri sürmüştür. Yukic (1970) ise boş zaman kavramının gelişmesi ile sosyal ve psikolojik ihtiyaçlara doğru özgürleşmenin olduğunu ileri sürmektedir. Gray (1971) boş zamanın estetik, psikolojik, dinsel ve felsefi düşünme hareketi olduğunu vurgulamaktadır.

Evrensel olarak birçok araştırmacı tarafından kabul edilen boş zaman tanımlarında, iş zamanı dışında ve özgür bir şekilde geçirilen zaman özelliği pekiştirilmiştir (McClean, Hurd ve Rogers, 2005;

Parr ve Lashua, 2004; Parry ve Long, 1988; Yukic, 1970; Gist ve Fava, 1964;).

Rekreasyon, Latince yenilenme, yeniden yaratılma veya yeniden yapılanma anlamına gelen “recreatio” kelimesinden gelmektedir. Literatürde rekreasyonun tanımı, her araştırmacı tarafından farklı yönleriyle ele alarak açıklamaya çalışmıştır. Bu tanımlar genelde sosyolojik, psikolojik, ekonomik boyutlarıyla değerlendirmelerden oluşmaktadır. Türk dil kurumu rekreasyonu, “İnsanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler”, “Bir bölgeyi insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirme” olarak iki farklı şekilde tanımlamaktadır (Türk dil Kurumu, 2012). McLean, Hurd ve Rogers (2005) rekreasyonu, birçok farklı şekilde tanımlayarak, her boyutta açıklamaya çalışmışlardır. Genel bir tanımlamayla rekreasyonu “kamusal, yarı kamusal ve özel girişimlerin vasıtasıyla küresel ölçekteki doğal park, şehir, kasaba, ülkelerdeki; toplum merkezleri, spor alanları, su parkları, eğlence alanları ve parklarda gerçekleştirilen etkinliklerin tümü” olarak belirtmişlerdir.

Sosyolojik bir bakış açısıyla Bucher ve Bucher (1974) rekreasyonu, insanın öz benliğine uygun ve yapmaktan zevk aldığı toplumsal, kültürel ve sportif etkinliklere katılarak, günlük yaşamın sıkıcılığından kurtulması ve başka insanlarla etkileşerek toplumsal bir kişilik kazanması olarak açıklamışlardır. Bir diğer yaklaşıma göre; Rekreasyon etkinlikleri tüm yaş grupları için gelişim ve üretim yaratan yerler, sosyal aktiviteler, spor ve ilginç hobileri gerçekleştirmek gibi amaçları kapsayabilir. Hatta fiziksel tedaviler için bir tedavi merkezi ya da insanlar için himaye edilen bir atölye alanı olarak da algılanabilir (McLean, Hurd ve Rogers, 2005). Yeni yetişen jenerasyon için rekreasyon ve boş zaman aktivitelerine yönelik algılar, teknoloji ile bütünleştirilmiş uygulamalar, heyecan, serüven ve risk özellikleri taşıyan aktiviteleri kapsamaktadır (McLean, Hurd ve Rogers, 2005). Çevreciler ise orman, dağ, kır, göl ve nehir gibi doğa unsurları içerisinde gerçekleştirilen oyun ve geleneksel unsurları rekreasyon faaliyetleri olarak algılamaktadırlar (McLean, Hurd ve Rogers, 2005).

Kuşkusuz, yukarıda sayılanların tümü rekreasyon ve boş zaman aktivitelerini izah edememektedir. Bu anlamda, rekreasyon ve boş zamanın, günümüzde insan tecrübelerinin önemli bir biçimi, ödüllendirilmesi, devlet sorumluluğu ve ekonomik gelişmenin ışığında, teknolojinin gelişimiyle bütünleştirildiğini ifade etmekte yarar vardır. Ayrıca postmodernizm sonrası, bu gelişmelerin rekreasyon kavramının ve sınırlarının sürekli olarak değişmesine sebebiyet verdiğini ve tanımsal bir keskinliğe engel olduğunu belirtmekte fayda vardır.

REKREASYON HİZMETLERİNİN UNSURLARI VE BOYUTLARI

Rekreasyon, boş zaman dilimi içerisinde gerçekleştirildiği için toplumlar, kişilerin davranışları ve ekonomik düzeyleri ile doğrudan ilgilidir (Ergen, 14.03.2012). Bu yüzden kesin ve net tek bir tanımın olması mümkün olamamıştır. “Tanımsal bir çerçevede rekreasyon ve boş zaman alanı çok disiplinlidir. Bu nedenle, sosyal ve gelişmeye yönelik psikoloji, planlama, coğrafya, sosyoloji,

antropoloji, mühendislik, peyzaj ve hareket bilimi alanları (disiplinleri) bu alanın bilimsel tetkikine katkı sağlamaktadır” (Godbey vd., 2005:156).

Boş zaman konusunda modern yaklaşımların öncülerinden Neulinger’e (1974) göre boş zaman kavramını objektif olarak, sübjektif olarak ya da psikolojik olarak tanımlanmanın mümkün olabilecektir. Objektif olarak tanımlandığında boş zaman var olma ve çalışma zamanı dışında arta kalan zaman (residual time) olarak tanımlanır. Ancak boş zamanın var olabilmesi için bireyin kendi takdirinde olan ve özgürce yapabileceği faaliyetlere katılması gereklidir (Neulinger, 1974). Bu da boş zamanın hem öznel hem de psikolojik yanının varlığını ortaya koymaktadır. Boş zamanı psikolojik unsurlarını araştıran çalışmalar insanların boş zamanlarındaki faaliyet tercihlerini ve bunların nedenleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Buna ek olarak; boş zaman ve rekreasyon ihtiyacının belirlenmesinde psikolojik unsurlar önem arz eder. Bu unsurlar geniş bir psikoloji disiplini bilgisi gerektirebilir. Ayrıca rekreasyon ihtiyaçlarını belirleyen psikolojik unsurların dışında, yönlendiren bir kamu yönetimi ve yerel kültür değişkenleri göz önünde bulundurulmalıdır (Rojek, 2005). Rojek (2005) çalışmasında, bireylerin rekreasyon gereksinimlerini, anlamsal, karşılaştırılmalı, normatif, yaratılan ve hissedilen gereksinimler olarak gruplamıştır. Ayrıca bu gereksinimler rekreasyonun tanımı, kavramı ve gerekli bilgi ihtiyacı şeklinde sınıflandırılmıştır.

Boş zaman faaliyetlerinin sosyoloji açısından incelenme konusu olması Veblen’in boş zaman sınıfı teorisinden bu yana önemli hale gelse de, tüketim kültürü, yaş, cinsiyet, toplumsal sınıf, meslek ve ekonomik değişkenlerin bu faaliyetlerin niteliğini ve katılım sıklığını belirlediğinin anlaşılması, bu konudaki çalışmaları hızlandırmıştır (Cross, 1990; Cunningham, 1980; Godbey, 1992; Payne vd.,1998). Ayrıca bu değişkenler toplumun ortak değerleri ile örtüşen bir yapıyı göstereceği için kültür ve boş zaman alışkanlıkları arasında önemli ilişkiler vardır (Scraton, 14.03.2012). Sosyoloji alanı içerisinde boş zaman ve rekreasyon çalışmaları Endüstri Devriminden sonra işçilerin günlük boş zaman alışkanlıklarının ve zaman kullanımının incelenmesiyle başlamıştır. Daha sonra boş zaman ve çalışma ilişkileri, teknolojik gelişmeler, sosyal sınıflar ve toplumsal yaşam konularının tetkiki sağlanmıştır (Dumazedier, 1974). 80’lerden sonra bu çalışmalar sosyo-psikolojik bir çerçeveye odaklanmaya başlamıştır (Godbey vd., 2005).

Boş zaman üzerine araştırmada bulunan sosyologlar, boş zamanı deneyimleyen kişileri buldukları konuma veya ilgi alanlarına göre bölümlere ayırmışlardır. Buna göre; birinci bölümü ticari servis ve mallar için müşteriler, ikinci bölümde kamu mal ve hizmetlerinden yararlanan vatandaşlar ve son bölümde gönüllü olarak organizasyonda görev alan üyeler yer almaktadır (Roberts, 2010).

Rekreasyon sadece bir bireyin ihtiyaçlarının tatmini için değil, toplum içinde önem arz etmektedir. Çünkü bireyler toplumun bir parçası olarak düşünüldüğünden; rekreasyon etkinlikleri toplum ile ilişkilidir (Zorba, 2007). Dolayısıyla bir mekanda rekreasyon etkinliklerinin doğru biçimde

planlanması ve gerçekleştirilmesi; toplumun geniş kitlelerinin kavramsal olarak rekreasyon olgusunu anlaması, bilimsel olarak ilkelerinin ve eylemlerinin oluşturulması (Zorba, 2007) ve rekreasyon etkinliklerinin sınıflandırılmasına bağlıdır.

Rekreasyon etkinliklerinin sınıflandırması, hangi amaçlarla gerçekleştirildiğinin bilinmesini sağlayabilecektir. Amaçların bilinmesi, etkinliklerin kimlere yönelik olduğu ve hangi mekanlarda gerçekleşeceğini ortaya koyabilecektir. Örneğin, toplumda hâkim olan tüketim kültürünün doğal bir sonucu olarak; alışveriş, sosyalleşme amacı taşıyan aktivitelerin başında gelmektedir. Yapılan çalışmalarda da (Guiry vd., 2006; Hart vd., 2007; Kim ve Kim, 2008) ekonomik anlamda alışverişin artık ihtiyaçların karşılanmasından çok bir haz duyma, gösterişçilik ve eğlence aracı olduğuna değinilmektedir. Haz ve eğlenme amaçlı yapılan bu alışveriş türü literatürde “Rekreatif alışveriş (Recreational Shopping)”, “Gösterişçi Alışveriş (Hedonic Shopping), Haz Tatminine Yönelik Alışveriş (Pleasurable Shopping) olarak da tanımlanmaktadır (Argan, 2007; Hart, 2007). Bu tür alışveriş aktiviteleri rekreasyon faaliyetleri içerisinde gösterilmektedir.

Görüldüğü üzere rekreasyon etkinlikleri ticari boyutu düşünüldüğünde önemli bir ekonomik unsur olduğu düşünülebilir. Nitekim Donald ve John (1994), rekreasyon etkinliklerinin bölgesel gelişime ekonomik katkısını incelemiştir. Araştırmada, rekreasyon etkinliklerinin yerel halka getirdiği gelir ve üretim artışı ile ziyaretçilerin rekreasyonel gezi harcamaları üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak rekreasyonun ekonomik katkılarının geliştirilmesi için kişilerin harcama davranışlarının incelenmesi ve buna göre rekreasyon hizmetlerinin sunulması gerekliliği vurgulanmıştır. Bir diğer taraftan rekreasyonun ekonomik kazanımlar yaratırken ortaya çıkan olumsuz etkiler oluşturduğunu söyleyen yaklaşımlar mevcuttur. Aytaç’a (2006) göre; boş zamanın insanların yaşam süreleri içerisindeki yeri oldukça artmıştır. Bu artış, boş zamanın eyleme geçirildiği rekreasyon faaliyetleri ile tüketime özendirdiği ve adeta “tüketim ayinleri” gibi bir şekle bürünmesi ve boş zaman kavramının gelişim sürecinde öncelikle mücadele sonucu sonraları ise verimliliği artırıcı etkisinin görülmesi üzerine bilinçli olarak sermaye tarafından desteklenmesi ile gerçekleştiği söylenebilir.

REKREASYON FAALİYETLERİNİN SINIFLANDIRILMASI VE REKREASYON ÇEŞİTLERİ

Robinson (1972) rekreasyon çeşitlerini teknolojik ve doğa temelli olarak ikiye ayırır. Bu anlamda teknoloji temelli olan alanlar ya da ürünler insan tarafından yapılır ve mühendislik temelli olmaktadır. Mclean, Hurd ve Rogers (2005) rekreasyonu kar amaçlı ve kar amaçsız etkinlikler bağlamında değerlendirerek kar amaçlı rekreasyonu ticari rekreasyon olarak belirtmiştir. ticari rekreasyon, insanların belirli bir ücret ödeyerek katıldıkları etkinliklerdir. Ayrıca ticari rekreasyon çeşitliliği en çok kendisini turizm hareketliliği içerisinde de gösterilmektedir.

Görüldüğü üzere rekreasyon öğeleri etkinlikler bakımından oldukça geniş bir alanda ele alınmaktadır. Dolayısıyla rekreasyon çeşitleri, net bir biçimde sınıflandırılmamakla birlikte;

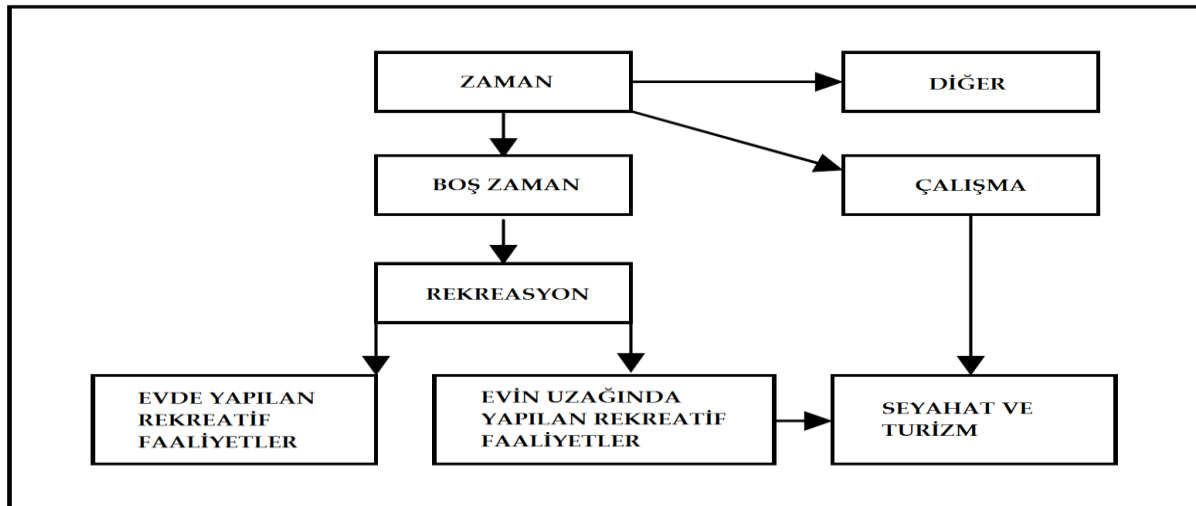
literatürün bir kısmında şekil açısından belli kategorilere göre sınıflandırmalar yapılmıştır. Örneğin Hazar (2003) fonksiyonel olarak rekreasyonu şöyle sıralamıştır:

- a. *Ticari rekreasyon*: İnsanların belirli bir ücret karşılığında katıldıkları tüm rekreasyon etkinlikleridir.
- b. *Estetik rekreasyon*: Genellikle yüksek gelir, eğitim ve kültür düzeyindeki insanların katıldıkları etkinliklerdir.
- c. *Sosyal rekreasyon*: Beşeri ilişkiler kurmaya yönelik rekreasyon etkinlikleridir.
- d. *Sağlık rekreasyonu*: Sağlığı koruyucu, tedavi edici rekreasyon etkinlikleridir.
- e. *Fiziksel rekreasyon*: Kapalı ya da açık alanlarda aktif katılımı gerektiren sportif rekreasyon etkinlikleridir.
- f. *Sanatsal rekreasyon*: İnsanların sanatsal becerilerini geliştirici ve arttırıcı etkinliklerdir.
- g. *Kültürel rekreasyon*: Katılımcıların bilgi ve becerilerini arttırmaya yönelik rekreasyon etkinlikleridir.
- h. *Turistik rekreasyon*: Diğer rekreasyon fonksiyonlarının turistik açıdan kullanılması sonucu ortaya çıkan rekreasyon çeşididir.

REKREASYONUN İKİ TEMEL ENDÜSTRİSİ: TURİZM VE SPOR

Rekreasyon sınırları çok geniş bir alanı kapsamaması ve çok disiplinli bir yapıda olması nedeniyle, birçok alan veya konuyla bağlantılıdır. Ancak gerek akademik, gerek eylemsel bazda turizm ve spor ile daha kuvvetli ilişkisi bulunduğu söylenebilir.

Spor fiziksel ya da sağlık rekreasyonu adı altında kolayca bir kategoriye girerken; turizm için rekreasyon ile ilişkisini tanımlamak çok daha karmaşık bir hale gelmektedir.

Şekil 1: Boş zaman, Rekreasyon ve Turizm (Kaynak: Tribe, 2005:3)

İş – rekreasyon – iş döngüsü sanayileşme tarafından insan hayatına girmiştir (Smith ve Godbey, 1991). Bu döngü boş zaman kavramının doğmasına neden olmuştur. Rekreasyon boş zaman

içinde yürütülen uğraşlarla ilgilidir. Bu uğraşlar evde yapılan faaliyetler olabileceği gibi evden uzak faaliyetleri de kapsayabilir. Boş zaman ve rekreasyon faaliyetleri amacıyla en az bir gece evin uzağında gerçekleşen aktiviteler seyahat ve turizm kapsamına girmektedir (Tribe, 2005; Smith ve Godbey, 1991). Turizm ile seyahat ilişkili, rekreatif ve boş zaman faaliyetlerinin dışında ki diğer bir olay çalışma amaçlı gerçekleşebilir. İş seyahatleri boş zaman ve rekreasyon faaliyetlerinin dışında gerçekleşen olaya örnek verilebilir. Şekil 1 e bakıldığında bu ilişki daha belirgin şekilde anlaşılmaktadır.

Bir çok durumda boş zaman, rekreasyon ve turizm faaliyetleri temelde aynıdır. Farklı olan faaliyet alanı, yeri, süresi, motivasyon faktörleri, tutumları ve katılımcıların algılamalarıdır. Rekreasyon ve turizm arasındaki farklar son yıllarda felsefi açıdan azalmaktadır ve giderek daha bulanık hale gelmektedir (Butler, Hall ve Jenkins, 1998). Ayrıca rekreasyonel aktivitelerin günümüzde iş içinde ya da dışındaki zamanda da yapılabileceği söylenebilir.

REKREASYON-TURİZM İLİŞKİSİ

Turizmde esas amaç pazarlamadır. Yani amaç, turisti otele, yöreye veya ülkeye davet etme tekniği olduğuna göre, turiste sunulacak hizmetler ve kaynaklar önemlidir. Dolayısıyla destinasyondaki rekreasyonel yapılar ve faaliyetler tek başına bir ürün (Taşmektepligil vd., 2009) olabileceği gibi destekleyici üründe olabilecektir.

Mclean, Hurd ve Rogers (2005) rekreasyon ve turizm arasındaki ilişkinin boyutlarını gösterebilmek için turizm faaliyetini oluşturan alanları ve içeriklerini ortaya koymuşlardır. Bu ilişki; temalı parklar ve su parkları, diğer eğlence merkezleri, kurvaziyer gemileri, kültürel ve tarihi çekicilikler, spor, sağlık ve din turizmi alanları, macera ve ekoturizm seyahatleri ve son olarak hedonizm içeren turizm türlerini içeren alanlar ve bu alanlarda düzenlenen faaliyetler üzerinden gerçekleşmektedir.

Günümüzde seyahat eden turistler deniz, kum, güneş üçlüsü dışında farklı alternatif arayışlara yönelmişlerdir. Turizmin tatmin etmeye çalıştığı ihtiyaçlar açısından rekreasyon etkinliklerinin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Çünkü bu etkinlikler uyum gelişmekte ve çeşitli faaliyetler ile organize edildiği zaman olumlu davranışlar kazandırabilmektedir. Kızıllırmak'a (2006) göre insanların farklı, turizm öğelerinin yoğunlaştığı yerleri tercih etmelerinin sebebi, doğa koruma bilinci ile doğal, kültürel ve geleneksel normlara ilişkin bilgilenmeleri ve turizm-rekreasyon etkinliklerine katılarak tatillerini bu şekilde geçirmek istemeleri yatmaktadır. Doğal ve kültürel özelliklerin bulunduğu alanlarda hassas ekosistemlerin korunmasına ve çevresel duyarlılığa turizm aracılığıyla hizmet eden eko turizm, ziyaretçilere bilimsel, estetik, rekreasyonel, kültürel ve eğitsel yönlerden yeni bilgi ve deneyimler kazandırmakta, bölgedeki nüfusun sosyo-ekonomik gelişimine katkı sağlayan bir özellik taşımaktadır. (Weaver, 1999). Bu bağlamda, kent merkezleri çevresinde görülen olumsuz sonuçlar, insan-çevre

ilişkinin sağlıklı biçimde yürümesini sağlayacak kentsel ve bölgesel ölçekte açık yeşil alan gereksinimini ve rekreasyon planlamasının önemini gündeme getirmiştir (Kurum ve Odabaşı, 1991).

Turizm-rekreasyon ilişkilerini içeren çalışmalar incelendiğinde, rekreasyon öğelerinin yeri konusunda planlama ve kararların alınması (Goodchild ve Booth, 1980), rekreasyonel gezi modelleri ya da turizm etkinlikleri arasında oluşan rekabetçi ve bütünsel ilişkilerin korunması için inşa edilen mekansal yapılardan, rekreasyonel yapılara erişim gibi unsurları kapsamaktadır. (Kim ve Fesenmaier, 1990; Baxter ve Ewing, 1981). Bağımsız, STK'lar, yerel yönetimler ya da kulüpler tarafından gerçekleştirilen etkinlikler her ne kadar halk tarafından açık alan rekreasyon faaliyeti olarak görülse de, turizm ve rekreasyon, ziyaretçilerin organize turlar vasıtasıyla ya da bağımsız olarak katıldıkları açık alan aktiviteleri olarak birbirleriyle yakın ilişki içerisinde dirler (Beeton (Çev.Saltık), 2009).

Kızırmak (2006) çalışmasında genel olarak rekreasyon amaçlı yerel etkinliklerin düzenlenmesini, turistik çekicilik yaratarak turizmin gelişimine katkı sağlayacağına ilişkin bir değerlendirme yapılmıştır. Hazar'a (2003) göre bir yörede yaşayan insanların yerel ya da genel rekreasyon etkinliklerine yönelmeleri turistik çekiciliği artırabilecektir. Leung ve Marion (2000), Aslan ve Aktaş (1994) Yılmaz ve Şahin (2009) çalışmalarında, rekreasyonu doğada yarattığı etkiler bakımından ekolojik ve kentsel bağlamda değerlendirerek, rekreasyon ve turizm ilişkisini ortaya koymuşlardır. Gülcan (2004) ise bir turizm çeşidi olan macera turizmini rekreasyonla ilişkilendirmiştir. Bu bağlamda açık hava rekreasyonunun ve macera turizminin açık havada yapılması ve aynı temalar üzerine kurulması üzerinden bir değerlendirmeye; macera turizmini, macera rekreasyonu ile tamamlayıcı bir ilişkide olduğunu söylemiştir.

Görüldüğü üzere literatürde turizm ve rekreasyon ilişkileri iç içe işlenmektedir. Dolayısıyla turizme getirdiği net katkı anlamında rekreatif faaliyetlerin, bir bölgenin cazibe, faydalılık, kolay elde edilebilirlik gibi imgelerini ortaya çıkarabileceğini göz önünde bulundurmak gerekir. Özetlemek gerekirse; doğrudan veya dolaylı turistik bir amaçla yapılan rekreasyon faaliyetleri; turistik çekiciliği artırarak, turizm sezonunun dört mevsime yayılması, mevcut turizm talebinin artırılması ve diğer turistik ürünleri destekleyici öğeler olarak turizme genel bir katkı sağlayabilecektir.

REKREASYON - SPOR İLİŞKİSİ

Spor, farklı demografik özelliklere sahip her türlü insanın her türlü rekreatif ihtiyaçlarına cevap verebilecek özelliklere sahiptir. Dünya genelinde birçok insanın boş vakitlerinde katıldığı bir uğraş olmakla beraber toplumların gelişmesinde de önemli bir rol oynamaktadır (Koçan, 2007). Spor, genel olarak beceri gerektiren, egzersiz ve rekabet içeren aynı zaman da hem resmi hem de görgü kuralları ve adil oyun standartları ile yürütülen aktiviteler olarak tanımlanır (McClean, Hurd ve Rogers, 2005). Daha geniş bir tanımla spor; yapan (sporcu) açısından kazanmaya dönük teknik ve fiziki bir çaba; izleyen (seyirci) açısından yarışmaya dayalı estetik bir süreç olmakla birlikte,(Fişek, 1980)

kendine özgü toplumsal kuralları, değerleri, etkileşim simgeleri ve süreçleriyle canlı bir toplumsal yapıyı ifade etmektedir (Tunçsiper, Erdem ve Kulnazarova, 2003).

Spor, rekreasyonel bir araç olarak insanların; endüstrileşmeyle beraber olarak açıkça hayat ve iş birimlerini değiştirmeleri sonucu, şehir ve endüstriyel ortamlara taşınmaları, bir taraftan uygarlaşma ve hayat standardının yükselmesi, diğer taraftan negatif olarak zihinsel ve fiziksel eksikliklerin ortaya çıkardığı olumsuzlukları gidermek için önemli fonksiyonlar üstlenmiştir (Karaküçük, 1999). Kişisel organizasyonlar ve spor organizasyonları düzenleyen toplumsal kurumlar, pasif katılımlar da ortak ilgi ve heyecanların paylaşıldığı ortamlar yaratarak bireylere sosyal ilişkilerde uyum olanağı sağlamakta (Koçan, 2007) aktif katılımlarda ise psikolojik ve sosyal özelliklerinin yanında kişisel sağlık aracı olarak spordan yararlanılmaktadır (Kelly, 1982). Spor ve fiziksel rekreasyon çeşitlerine katılımın artması, tütün, alkol ve sağlıksız gıda ürünlerinin aşırı tüketiminin azalması toplum sağlığına olumlu yönde önemli katkılar sağlayabilecek, sağlık giderlerini azaltabilecek ve sosyal vatandaş olmanın temelini oluşturan toplumun çıkar unsurlarının ve rasyonel kişisel çıkarların birbirleriyle bütünleşmesini sağlayabilecektir (Roche, 1992; Coalter, 1998).

Spor rekreasyonun en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarından birini oluşturmaktadır. Spor insanların rekreatif gereksinimlerini karşılamada önemli bir hareket alanı sağlarken, rekreasyonda sporun toplumsal yaygınlaşmasında ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmiştir (Karaküçük, 1999). Bu nedenle de spor ve rekreasyonun birbirlerini etkilediğini söylemek mümkün olabilmektedir.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu çalışmada Türkiye’de rekreasyon ve boş zaman kavramlarıyla ilgili akademisyenlerin, rekreasyon konularında söylemlerinin ve düşüncelerinin betimlenmesi ve yorumlanması amaçlanmıştır. Buna ek olarak; çalışmada elde edilecek verilerin, rekreasyonun boyutları konusunda ki literatür dahilinde değerlendirilmesi alt amacı oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yarar sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu nedenle çalışmada ki örneklem seçiminde, bir konuda tanımlanmış belirli niteliklere sahip bireylerin seçilerek araştırmaya dâhil edilmesine imkân veren amaçlı örnekleme yöntemlerinden homojen (benzeşik) örnekleme tercih edilmiştir. Homojen tipi örnekleminin seçimi, rekreasyon konusunda çalışmaları bulunan akademisyenler şeklinde belirli bir grubun hedef olarak örneklem alınması ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bununla birlikte araştırma konusuyla doğrudan ilgisi olması ve iki farklı bakış açısı sunacağı düşünülen spor ve turizm akademisyenleri, örneklem seçiminde sayısal olarak eşit tutulmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın uygulaması, 12-15 Nisan 2012 tarihleri arasında düzenlenen II. Disiplinler arası Turizm Araştırmaları Kongresi, I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi ve VI. Lisansüstü Turizm

Öğrencileri Araştırma Kongresi'ne katılan, rekreasyon ve boş zaman kavramları ile ilgili ders veren ya da akademik çalışmaları bulunan turizm ve spor alanlarındaki dokuz akademisyene yapılmıştır. Uygulamaya katılan akademisyenlerin unvanları için özel bir seçim kriteri geliştirilmemesi ile birlikte uygulamaya, iki doçent, iki profesör, beş yardımcı doçent unvanına sahip akademisyen dahil edilmiştir. Katılımcıların dördü kadın beşi erkek olup, tamamı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır.

Veriler, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle açık uçlu sorular sorularak toplanmıştır. Verilerin toplanmasında sorulan sorular, kavramsal çerçeve ve literatür göz önünde bulundurularak, gruplandırılmış ve hazırlanan soruların güvenilirliği ve geçerliliği hakkında alanla ilgili çalışması bulunan ve araştırma yöntemleri konusunda bilgi sahibi olduğu düşünülen beş uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Bu noktada uzman görüşü belirli bir özel alanda hazırlanmış soru yada bilgilerin doğru bir çerçeveye oturtulmasında fayda sağlamıştır (Flick, 2009).

Görüşme sorularından bazıları bilinçli olarak farklı bir biçimde sorulmaya çalışılmıştır. Birinci soruda “rekreasyon ve boş zaman kavramları” ile başlayan ifade de neden sonuç ilişkisi göz önüne alındığı zaman boş zaman ve rekreasyon ifadelerinin yer değiştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bu ifade, katılımcının dikkatini anlamaya ve konuya yaklaşımını tespit etmeye yardımcı olması düşünülerek tasarlanmıştır. Aynı şekilde görüşmede kullanılan dördüncü soru katılımcının dikkati ve konuya temel yaklaşımının tespiti amacıyla genel bir düşünceyi kapsayacak biçimde tasarlanmıştır.

Görüşmeye başlamadan önce, katılımcılara araştırmanın içeriği ve amaçları hakkında bilgi verilmiş, katılımcıların araştırma ve uygulama hakkındaki sorularına cevap verilmiştir. Yine görüşme öncesinde, görüşme sırasında katılımcılara müdahale edilmeyeceği ve anlaşılmayan sorular dışında açıklama yapılmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca görüşme sırasında verecekleri cevapları, diğer görüşme sorularının içeriğinde vermemeleri için, sorulacak sorular görüşme öncesinde katılımcılara sunulmuştur. Görüşme için katılımcıların her birine 20-35 dakika arasında süre tanınmıştır.

Görüşmeler dijital ses kayıt cihazıyla toplam 167 dakika olarak kaydedilmiştir. Elde edilen ses verileri bilgisayar ortamına yazılı olarak aktarılmıştır. Elde edilen veriler üzerinden tematik bir çerçeve oluşturularak ifadelerin genel bir biçimde düzenlenmesi sağlanmış, genelin dışında kalan özgün ve konuyla bağlantısı olmayan görüşlerde araştırmanın sonuçlarını etkileyeceği düşünülerek çerçeveye dahil edilmiştir. Bu bağlamda, düzenleme sırasında literatürle ya da konuyla ilgisi olmayan ancak akademisyenlerin yaklaşımları konusunda olumlu ya da olumsuz imaj oluşturacak ifadeler yer vermekten kaçınılmamıştır. Son olarak; iki farklı araştırmacı tarafından tematik çerçeveden elde edilen bulgular yorumlanarak ilişkilendirilmiş ve anlamlandırılması sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada örneklem seçimine yönelik bazı kısıtlar bulunmaktadır. Rekreasyon üzerine çalışmaları bulunan tüm akademisyenlerle görüşmelerin yapılması maddi anlamda kısıtlılık oluşturmaktadır. Bu nedenle, özellikle I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresinde bilim kurulu üyeliği

yapan ve sunumları bulunan akademisyenler bu çalışmanın gerçekleştirilmesine fırsat sağlamıştır. Katılımcı olarak belirlenen dokuz akademisyenin sayı anlamında, Türkiye’de rekreasyon alanında çalışan toplam akademisyen sayısının azlığı düşünüldüğünde yeterli olduğu söylenebilir. Kaldı ki nitel araştırmalarda, niceliksel yeterliliklerin tartışılması durum değerlendirmesi yapılan bir araştırma için anlam ifade etmeyeceği de düşünülebilir.

BULGULAR

Görüşme sonucunda elde edilen veriler, literatür üzerinden elde edilen görüşme sorularına katılımcıların vermiş olduğu cevaplar ışığında temalara ayrılmış ve yedi ayrı tema oluşturulmuştur. Her bir görüşme sorusu için ayrı bir tema düşünülmüştür. Dördüncü tema hariç, diğer temalar kendi içerisinde alt temalara ayrılmıştır. Bu temalar oluşturulurken katılımcılardan elde edilen bilgiler cümlelere ayrılmış, ortak görüşü yansıtan ifadeler seçilerek aynı anlamı ifade edecek şekilde düzenlenmiştir. Ancak katılımcıların özgün görüşleri ve konuyla doğrudan ilgisi bulunmamasına karşın bazı ifadeleri, rekreasyon olgusuna ilişkin akademisyenlerin yaklaşımına ilişkin sonuçlara etki edeceği düşünüldüğünden tema ifadesi olarak alınmıştır. Tablolardaki görüşlerin sonunda parantez içerisinde yer alan rakamlar, temalarda bulunan ifadelerde ortak görüşü savunan katılımcı sayısını belirtmektedir.

Tema 1 ‘de katılımcılardan boş zaman ve rekreasyon arasındaki ilişkinin tartışılması istenilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar, boş zaman ve rekreasyonu tanımlamaları, anlamsal olarak ifade edilmiş biçimine yapılan eleştirilerini içeren birinci ve doğrudan rekreasyon ve boş zaman ilişkisinin boyutlarını ortaya koyan ikinci bir temaya ayrılmıştır. Katılımcılar özellikle rekreasyon ve boş zaman ifadelerinin Türkçe anlamlarının karmaşıklığı sebebiyle farklı bir biçimde ifade edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Tanımsal olarak bir çok katılımcı genel tanımları gerçekleştirmiş olsa da farklı özgün tanımlarda ortaya çıkmaktadır. Birinci alt temada rekreasyonun iş dışı zamanda yapılan etkinlikler olması ile iş dışında şeklinde sınırlandırılmaması ile ilgili iki zıt görüş ve tartışma konusu ortaya çıkmaktadır.

T1: Rekreasyon ve boş zaman kavramlarının ilişkisine ilişkin bulgular	
Rekreasyon, boş zaman ifadeleri ve tanımları	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Rekreasyon insanların bedenlen ve ruhen kendilerini boşaltmalarını sağlayan, eğlendiren, dinlendiren, deneyim kazandıran ve haz veren her türlü aktiviteyi kapsar.(6) ♦ Rekreasyon insanların iş dışında gerçekleştirdikleri ve gelir yaratıcı özelliği olmayan aktivitelerdir. (3) ♦ Boş kelimesinin karşılığı Türkçede değersiz bir çerçeveyi işaret ettiği için; Boş zaman ifadesinin yerine serbest zaman ifadesi kullanılmalıdır. (3) ♦ Rekreasyon ifade olarak toplumun alışık olmadığı yabancı bir kavram ve kelimedir. (2) ♦ Akademik boyutuyla rekreasyon sistematik bir olguyu ve disiplinler arası bir yapıyı ifade eder. (2) ♦ Boş zaman, insanların kendilerine ayırdığı zamandır. (1) ♦ Literatüre boş zaman ve serbest zaman ifadeleri birbirinden farklı anlamları içermektedir. (1) ♦ Rekreasyon ve boş zaman terimleri etimolojik olarak aynı kökenden gelmektedir. (1) ♦ Boş zaman ve serbest zaman kavramlarının kullanımı sorgulanmaya başlanmıştır. (1) ♦ Rekreasyon faaliyetlerini sadece iş dışındaki zamanda yapılan aktiviteler olarak sınırlandırılarak tanımlanamaz. (1) ♦ Rekreasyon iş ve uyku zamanı dışında kalan tüm aktivitelerdir. (1) ♦ Boş zaman yerine serbest zaman ifadesi kullanılmalıdır. (1) ♦ Kişilerin amaçları hangi aktivitenin rekreasyon olup olmayacağına belirleyicidir. (1) ♦ Rekreasyon insanın kendini yeniden yaratması ise illaki boş zamana ihtiyaç yoktur. (1) ♦ Boş zaman ve rekreasyona ilişkin kavramlar zaman içerisinde sürekli değişmiş ve değişmeye devam edecektir. (1)
Rekreasyon ve Boş Zaman İlişkisi ve Boyutları	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Rekreasyon boş zaman şeklinde iki olgu ayrılmamalı bunun yerine “boş zaman değerlendirme” tek başına yeterli bir kavramdır. (2) ♦ Postmodernizm sonrası, teknolojinin de gelişmesiyle birlikte evde de iş ile ilgili çalışılmakta ya da iş zamanında da çeşitli rekreatif etkinlikler olarak ortaya çıkması boş zaman ve rekreasyon olgularının kesin bir biçimde ayrılmasını zorlaştırmaktadır. (2) ♦ Boş zaman ve rekreasyon eski çağlardan bu yana kapitalizm, endüstri devrimi sonrasında ticari odaklı olarak şekillenmiştir. (2) ♦ Rekreasyon ve boş zaman yerine boş zaman ve rekreasyon olarak olgulara yaklaşmak daha doğru olacaktır. (2)

	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Boş zaman ve rekreasyon kavramlarının birbirleriyle içe içe geçmiş bir ilişkisi vardır. (1) ◆ Geleneksel yaklaşımlar boş zamanı net bir biçimde iş dışı zaman rekreasyonu bu zamanın içinde yapılan aktiviteler olarak tanımlamıştır. (1) ◆ Kişilerin aileleriyle geçirdiği zaman dahi boş zaman değerlendirme (rekreasyon aktivitesidir. Rekreasyonun tek başına boş zaman kavramı içerisinde değerlendirilmesi yanlıştır. (1) ◆ Rekreasyon ve boş zaman kavramlarını somut olarak anlamak için metafor kullanmak gerekebilir. Postmodernist yaklaşım iş zamanı ve boş zamanı karmaşık hale getirmiştir. (1)
--	--

Tema 2’de katılımcılardan rekreasyon ve turizm kavramlarını birlikte değerlendirmesi istenmiştir. Turizm ve rekreasyon kavramlarını, genel olarak birbirleri ile kapsamlı ilişkiye sahip olan iki kavram olarak tanımlanmıştır. İnsanların hem turizm hem de rekreasyon etkinliklerine katılım amaçlarının bir biriyle benzer olduğunu belirterek katılım sonucu sağlanan faydaların benzer olduğunu vurgulamışlardır. İki kavram arasındaki farkları ise; zaman, yer ve kapsam bakımından ele almışlardır. Turizm ve rekreasyon kavramlarının yoğun şekilde kapsam bakımından katılımcılar tarafından ele alınması, ayrı bir temaya ayırma ihtiyacını doğurmuştur. Her iki kavramında boş zaman sahipliği ile ortaya çıktığı ortak görüş olarak saptanmıştır. Bazı katılımcıların, rekreasyonu turizmin bir üst kavramı olarak değerlendirirken diğer katılımcıların bunun tersini belirtmesi bu konu hakkında görüş birliğinin oluşmadığını belirtmektedir.

Tema 2: Rekreasyon ve turizm kavramlarını birlikte değerlendirmesine ilişkin bulgular	
Rekreasyon ve Turizm ilişkisi	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Rekreasyon ile turizm arasında dinamik ve çok güçlü bir ilişki vardır.(5) ◆ Rekreasyon birçok ülkede turizm olarak algılanmaktadır.(3) ◆ Turizm ve rekreasyon, kendini yenileme, dinlenme, rahatlama vb. sonuçları itibariyle birbirlerine benzerlik göstermektedir.(2) ◆ Rekreasyon bir iş olduğuna göre turizm bu işin araçlarından birisidir.(1) ◆ Özel ilgi turizm çeşitlerinin tamamı rekreatif etkinliklerdir. (1) ◆ Turizmin bir kuramı yoktur. Ancak boş zamana ait kuramlar üzerinde çalışan turizm kökenli akademisyenler mevcuttur.(1) ◆ Turizm’de para harcama zorunluluğu bulunurken rekreasyonda bu zorunluluk yoktur.(1) ◆ Turizm’de konaklama gerçekleştirmek ve yer değiştirmek gibi kavramlar vardır. Rekreasyonda bunlar yoktur.(1)

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Turizm bazı istisnalar dışında işten alınan izinler ile bir ay gibi bir sürede tatil olarak gerçekleşiyor. Ancak rekreasyon insan hayatının üçte birini kaplayan bir boyutu oluşturmaktadır.(1) ♦ Rekreasyon evden uzakta yapıldığında turizm, evin içerisinde yapıldığında farklı bir boyutla değerlendirilir. Bu durum rekreasyonun boyutunun büyüklüğünü göz önüne sermektedir.(1)
Kapsam bakımından turizm ve rekreasyon	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Rekreasyonun Turizm dışında da birçok alanı kapsadığı için çok geniş bir alanı vardır. Bu noktada rekreasyon turizmin bir üst kavramıdır.(6) ♦ Turizm rekreasyonun bir üst kavramıdır. Turizm içerisinde rekreasyon etkinliklerinden faydalanırız.(2) ♦ Turizm ve rekreasyonun ortak noktası boş zamandır.(2) ♦ Akademik olarak turizm altında açılan rekreasyon bölümleri işletmeciliğe odaklanırken; BESYO altındakiler rekreasyon kavramını daha geniş kapsamlı olarak ele almaktadır.(1) ♦ Rekreasyon, eğlence ve animasyon, ticari satışlar ve kültürel ve tarihi alanları içeren boyutlarıyla turizmin içerisini doldurmaktadır.(1) ♦ Turizmin mesleki hizmeti içeren kısmı rekreasyon aktivitelerinin dışındadır.(1)

Tema 3'te katılımcılardan rekreasyon ve spor kavramlarını birlikte değerlendirmesi istenmiştir. Sağlık koruyucu ve sağlayıcı özelliği ile sporun rekreasyon için araç olduğu genel fikirdir. Kapsam bakımından ise; spor kavramının rekreasyon kavramının dahilinde ele alınması genel fikir iken performans sporları konusunda ise görüş ayrılıklarının olması, rekreasyon ve performans spor kavramlarının kapsamlarını niteleme konusunda sorunların olduğunu belirtmektedir.

Tema 3: Rekreasyon ve spor kavramlarını birlikte değerlendirmesine ilişkin bulgular	
Rekreasyon ve Spor ilişkisi	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Spor rekreasyon için bir araçtır. (5) ♦ Topluma sağlık bilinci ve herkes için spor anlayışı, rekreasyon alanları ve etkinlikleri ile yayılmaktadır. (3) ♦ Bedenin ve ruhun iyileşmesi için yapılan spor, rekreasyon ile doğrudan ilişkilidir. (2) ♦ Rekreasyon ile spor birlikte düşünüldüğünde eklektik yani farklı unsurların olduğu da hesaba katılmalıdır. (1)

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ İnsan oyunla öğrenmeye başlaması ve oyunun spor olarak anlaşılması rekreasyon ve spor arasında genetik bir ilişki ortaya koymaktadır. (1) ♦ Sportif faaliyetler, izlemek ve doğrudan katılım şekilde rekreasyon faaliyeti olarak ortaya çıkmaktadır. (1) ♦ Spor gelir getirici olarak gerçekleştirilmediği sürece rekreasyon içerisinde yer almaktadır. (1) ♦ Spor çalışanların verimliliğini artırmak amacıyla rekreasyon ile ilişkisi ortaya çıkmaktadır. (1) ♦ Rekreasyon spor arasındaki ilişki sağlık kaygıları ile belirginleşmektedir. (1) ♦ Yerel yönetimler toplumu harekete teşvik etmek için rekreasyona önem vermektedir. (1)
Kapsam Bakımından Rekreasyon ve Spor	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Rekreasyon sporu kapsayan bir üst kavramdır. (4) ♦ Akademisyenlerin rekreasyonu spor içinde tanımlamaları rekreasyon – spor ilişkisini ortaya çıkaracaktır. (1) ♦ Performans sporu dahi rekreasyon içerisinde değerlendirilebilir. (1) ♦ Performans sporu rekreasyonun üzerinde bir kavramdır. (1)

Tema 4'te katılımcılardan bireylerin rekreatif faaliyetlere katılımını belirleyen faktörleri değerlendirmeleri istenmiştir. Genel olarak bireylerin rekreatif faaliyetlere katılımını etkileyen faktörlerin başında psikolojik, sosyolojik ve kültürel faktörlerin geldiğini, katılımcıların çoğunun bu konuda ortak bir görüşe sahip olduğu ve bu faktörlerin rekreasyonel katılım bakımından önem arz ettiği söylenebilir. Ek olarak, bazı katılımcılar rekreatif etkinliklere katılımında toplumsal kültürün, demografik etmenlerin, referans gruplarının ve güdüleme faktörlerinin de insanların rekreatif etkinliklere katılımında etkili olabileceğini belirtmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı bireylerin rekreasyon etkinliklere katılımını etkileyen faktörlerin etkinlik türüne göre değişebildiğini, yani sosyolojik, psikolojik veya kültürel amaçlı olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda etkinlik türlerini faktörlere göre sınıflandırmak gerekebilmektedir.

Tema 4: Bireylerin rekreatif faaliyetlere katılımını belirleyen faktörlere ilişkin bulgular	
Rekreatif Etkinliklere Katılımı Belirleyen	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Sosyalleşme, kaçış, başkaları ile birlikte olma, yeni bir takım deneyimler kazanma, dinlenme, yeni bir şeyler öğrenme vb. faktörler rekreatif etkinliklere katılımı belirler. (7) ♦ Psikolojik ve sosyo-kültürel faktörler katılımı belirler. (4)

Faktörler	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Ekonomik kültür ve psikolojik unsurlar, rekreatif faaliyetlere katılımı belirleyen en önemli faktörlerdir. (4) ◆ Toplumların kültürü rekreatif etkinliklere katılımı belirlemektedir. (3) ◆ Motivasyon faktörleri genel olarak rekreatif faaliyetlere katılımı belirler. (2) ◆ Bireylerin demografik özellikleri rekreatif etkinliklere katılımı belirler. (2) ◆ Referans grupları katılımı belirler. (2) ◆ Eğitim rekreatif faaliyetlerin türünü belirlemektedir. (1) ◆ Yaşam tarzı, ırk ve sosyal sınıf vb. sosyolojik faktörler katılımı belirler. (1) ◆ Rekreasyon etkinliğinin türüne göre katılımı etkileyen faktörler değişebilir. (1)
------------------	--

Tema 5'te katılımcılara rekreasyonun neleri kapsadığını (disiplinler ile ilişkisi ve çeşitleri) tartışmaları istenmiştir. Bu temada iki alt tema oluşturulmuştur. İlk temada rekreasyon kapsam ve çeşitleri kodlanmıştır. Bu alt temadan anlaşılacağı gibi rekreasyon, kültürel ve spor olarak sınıflandırılmış ve rekreasyonun farklı boyutlara sahip olduğu ve değişik çeşitleri olduğu sonucuna varılabilmektedir. İkinci alt temada ise rekreasyonun diğer disiplinlerle doğrudan ya da dolaylı olarak bir ilişkisi olduğu ve rekreasyonun bu disiplinler arası bir bütünü ifade ettiği anlaşılmaktadır. Rekreasyon türü ve katılımcılarına göre bazı disiplinlerle ortak hareket etme gereksinimi temada yer alan ifadelerden biridir. Bu temada önemli bir görüş olarak dile getirilen akademik olarak rekreasyon bölümünün diğer fakülte bölümleriyle beraber yürütülebilecekleri ve onlardan alınan derslerle desteklenebileceğidir.

Tema 5: Rekreasyonun neleri kapsadığına (disiplinler ile ilişkisi ve çeşitleri) ilişkin bulgular	
Rekreasyon kapsam ve çeşitleri	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Rekreasyon etkinlikleri kültürel ve spor şeklinde iki çeşide ayrılabilir. (4) ◆ Kırsal rekreasyon, rekreatif alışveriş, turizm seyahatleri, animasyon ve eğlence etkinlikleri vb. rekreasyon çeşitlerinden söz edilebilir. (1) ◆ Rekreasyon teropötik, sosyal, fiziksel, kültürel ve turizm boyutlarıyla çeşitlilik gösterir. (1) ◆ Rekreasyonun ilgi alanlarını çizmek zordur. (1)

Rekreasyon ile diğer disiplinlerin ilişkisi	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Ekonomi, sosyoloji, psikoloji, felsefe, halk sağlığını, peyzaj mimari ve çevre düzenleme alanı, mimarlık, spor, turizm, eğitim, yönetim, pazarlama, rehabilitasyon, teknoloji bilimler doğrudan ya da dolaylı yoldan rekreasyonla ilişkisi bulunan disiplinlerdir. (7) ◆ Rekreasyon ve rekreasyon çeşitlerinin tamamı disiplinler arası bir bütünü ifade etmektedir. (7) ◆ Akademik olarak rekreasyon bölümü diğer fakültelerden alınan parçalar ile oluşturulabilir. (1) ◆ Turizm ve spor dışında tıp ve mühendislik bilimleri de rekreasyon etkinliklerinin türüne göre sürece dahil olabilmektedir. (1) ◆ Rekreatif etkinliklerin türü ve kimlere yönelik yapıldığı bazı disiplinlerin birlikte çalışmasını zorunlu kılmaktadır. (1) ◆ Bütün sosyal bilimlerin birbiriyle ilişkisi açısından bakarsak rekreasyonun sosyoloji ile güçlü bir ilişkisi vardır. (1)
--	---

Tema 6'da katılımcılardan sosyolojik açıdan rekreasyonun değerlendirilmesi istenmiştir. Rekreasyonel faaliyetlere katılımda sosyolojik etmenlerin etkili olabileceği katılımcıların geneli tarafından belirtilmiştir. Rekreasyon kavramının daha anlaşılabilir olması için sosyolojik çalışmaların gerekliliğine dikkat çekilmiş ve farklı sosyolojik etmenlerin rekreasyon etkinliklerine katılım bakımından farklı sonuçlar doğurabileceği genel çıkarımdır. Sanal ilişkileri, sosyolojik açıdan değerlendiren bazı katılımcıların, bu ilişkilerin rekreatif faaliyetleri etkilediği hakkında görüş beyan etmişlerdir.

Tema 6: Sosyolojik açıdan rekreasyonun değerlendirilmesine ilişkin bulgular	
Sosyoloji – Rekreasyon ilişkisi	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Psiko-sosyal nedenlerin tanımlanması sosyoloji rekreasyon ilişkilerini açığa çıkaracaktır. (5) ◆ Rekreasyon ile ilgili değerlendirmelerde sosyolojinin göz ardı edilmesi mümkün değildir. (4) ◆ Rekreasyon toplumsal bir davranış olarak ortaya çıkmaktadır. (4) ◆ Sosyal rekreasyon içerisinde sosyoloji rekreasyon ilişkilerini biçimlendirebiliriz. (3) ◆ Serbest zaman sosyolojisinde yapılacak çalışmalar, rekreasyon alanındaki bir çok kavramın yerine oturmasını sağlayabilir. (3) ◆ Toplum içerisinde aidiyet, liderlik vb. duyguların kazanılması için rekreasyon ve

	<p>sosyoloji arasındaki ilişkiyi koymak önem arz eder. (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Sosyoloji ile toplumun geçirdiği evrimin açıklanması rekreasyon ve boş zaman kavramlarındaki değişimi de ortaya çıkarmaktadır. (1) ♦ Bir rekreasyonel etkinlik olarak sosyal paylaşım siteleri sosyolojinin sanal üzerindeki insan ilişkilerini incelemesini zorunlu kılmaktadır. (1)
<p>Sosyolojik Açıdan Rekreasyon Etkinliklerine Katılım</p>	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Rekreasyon kolektif katılımı ile daha eğlenceli ve sosyal hale gelmektedir. (2) ♦ Altyapı, kültür kimlik vb. sosyolojik çalışmalar rekreasyon etkinliklerine katılımın belirlenmesi için önem arz eder. (1) ♦ Rekreasyona katılımında cinsiyet gibi sosyolojik faktörler önemlidir. (2) ♦ Erkekler daha çok fiziksel rekreasyon etkinliklerine yönelirken; kadınlar daha çok sosyal rekreatif etkinlikleri tercih ederler. (2) ♦ Aile içinde rekreatif beklentilerin karşılanma önceliği sırasıyla çocuk, kadın, erkek şeklinde sıraya girer. (1) ♦ Yaşadıkları mekan, gruplar insanların rekreatif faaliyetlere katılımını etkilemektedir. (1)
<p>Rekreasyon ve Sosyoloji ilişkisinin Önemi</p>	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Toplumun kültürü ve yapısı rekreatif etkinliklere yansıtılırsa özgünlük yakalanır. (3) ♦ Belirli ihtiyaç grupları ya da sınıfların sosyal yapısına yönelik rekreasyon etkinlikleri hazırlanması bu sınıf ya da grupların sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. (1) ♦ Sanal cemaatler toplumsal yapıyı değiştirdiğinden rekreasyonel davranışları da değiştirmektedir. (1) ♦ Sanal ilişkiler belirli bir gruba hitabet açısından rekreasyonu pazarlama açısından da olumlu yönde etkilemektedir. (1)

Tema 7' de katılımcılardan rekreasyonu ekonomik açıdan değerlendirmeleri istenmiştir. Tema iki alt temaya ayrılmıştır. Birinci alt temada rekreasyon ve ekonomi ilişkisi teorik boyutuyla kodlanmıştır. Bu alt temada rekreasyonun çarpan etkisi neticesiyle ekonomik açıdan büyük endüstri olduğu ve ekonomik faktörlerin rekreasyonel katılımı etkilediği için aralarında sıkı bir ilişkinin olduğu konusunda katılımcıların yoğun bir şekilde üzerinde durdukları görülebilmektedir. Bireylerin gelirlerindeki artışların tüketimi arttırdığını bazı iktisadi kanunlara göre net söylemek mümkün olmamakla birlikte ancak; bazı sosyal ihtiyaçların karşılanmasında önemli olabilmektedir. Bu bağlamda, sosyal ihtiyaçların gelir artışıyla ilişkili olduğu aynı zamanda bireylerin satın alma

gücündeki iyileşmelerin rekreasyonel faaliyetlere olan ihtiyaçların giderilmesinde önemli bir etken olabileceği görülebilmektedir. İkinci alt temada ise rekreasyon ve ekonomi ilişkisinin önemi kodlanmıştır. Rekreasyonun turizm ile ilişkisi olduğu ve turizm aracılığıyla geniş bir istihdam alanı yarattığı bu sayede de çarpan etkisi itibariyle sadece ekonomiye değil aynı zamanda topluma da katkı sağlamaktadır. Pazardaki rekabet düzeyi bireylerin rekreasyon etkinliklerine katılımını etkilemekte ve rekabetin getirdiği hizmet ve ürün çeşitliliği rekreasyonun ekonomik gücünü yükseltmektedir. Ancak insanlar bu rekreasyonun ekonomik getirisinin farkında olamamaktadır.

Tema 7: Ekonomik açıdan rekreasyonun değerlendirmesine ilişkin bulgular	
Teorik Boyutuyla Rekreasyon ve Ekonomi İlişkisi	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Boş zaman çarpan etkisi çok yüksek ve büyük bir endüstridir. (8) ◆ Ekonomik durum ya da sınıf, rekreasyon etkinliklerine katılımı etkilemesi nedeniyle ekonomi ve rekreasyon arasında sıkı ilişkiler mevcuttur.(4) ◆ Çalışanlar boş zamanda herhangi bir rekreasyon aktivitesi gerçekleştiriyorsa Marx' a göre yük hayvanından farksızdır. (2) ◆ Rekreasyon uzmanları rekreasyon etkinliklerini bir bütüne çevirip büyük bir organizasyon oluşturulması boş zaman endüstrisinin planlaması ve pazarlamasının yanı sıra değerinin anlaşılmasını sağlayabilir.(2) ◆ Ekonomi – rekreasyon ya da boş zaman ilişkisi, dünyadaki kapitalist ekonomik düzenin yerine komünist bir açıdan ele alındığında büyük bir farklılık görülecektir. (1) ◆ Rekreasyon etkinlikleri genellikle ekonomide kayıt dışı olarak yer alır. (1) ◆ Boş zaman endüstrisinin ekonomik değeri hesaplanamamaktadır. (1) ◆ Engel kanununa göre kişilerin gelirlerindeki artış kişilerin tüketimini artırmayabilir. Ancak sosyal ihtiyaçların ön plana alınmasını sağlayabilir. (1) ◆ Kişilerin harcama alışkanlıkları ve satın alma gücü rekreasyon etkinliklerini doğrudan etkileyen parçalardır. (1)
Rekreasyon ve Ekonomi İlişkisinin önemi	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Çalışma ile boş zaman etkinlikleri finanse edilmektedir.(4) ◆ İnsanlar boş zaman endüstrisinin ekonomik boyutunun ne kadar büyük olduğunun farkında değildirler.(4) ◆ Rekreasyon olgu olarak topluma ve ekonomiye katkı sağlamaktadır.(4) ◆ Rekreatif etkinlik olarak AVM'ler tüketicinin aldığı geliri ekonomiye kazandırması bakımında anlam taşımaktadır.(2) ◆ Rekreasyon ciddi istihdam alanı yaratmaktadır.(2) ◆ Rekreasyon turizm boyutuyla ekonomiye büyük katkı sağlamaktadır.(2) ◆ Boş zaman ile ilişkisinden çok bir iş alanı olarak rekreasyonu görmek gerekir.(1)

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Gelir ve rekabet artışları rekreasyon etkinliklerine katılımı artırır.(1) ♦ Hizmet organizasyonlarının çeşitlenmesi rekreasyonun ekonomik gücünü büyük oranda etkileyecektir.(1) ♦ Rekreasyon turizm gibi ekonomik çıktılar yerine sosyal çıktıları yoğun bir olgudur.(1)
--	---

SONUÇ

Katılımcılar tarafından boş zaman ve rekreasyon ilişkisinin tartışıldığı temanın sonuçlarına göre; katılımcılardan ortak bir görüş çıkmamakla birlikte; rekreasyon ve boş zaman tanımlarının genel olarak yapıldığı görülmüştür. Ancak boş zaman ve rekreasyon ilişkisi konusunda geniş bir görüş ayrılığı söz konusudur. “Rekreasyonun boş zamana bağlı bir kavram olmaması gerektiği” ve “rekreasyonun sadece iş dışında yapılan bir aktivite olmaması gerektiği” görüşleri bu sonucun en büyük göstergesidir. Diğer taraftan, rekreasyonun çok geniş bir olgu olması nedeniyle; postmodernizm sonrası kapsam bakımından iyice karmaşık ve boyutlarının sınırlanması çok güç bir kavram haline dönüştüğü söylenebilir.

Rekreasyon ve turizm ilişkisine ilişkin sonuçlara bakıldığında; bu ikisi arasında çok güçlü bir ilişkinin bulunduğu, hatta rekreasyonun küresel ölçekte doğrudan turizm olarak anlaşıldığı ortaya çıkmaktadır. Buna karşın katılımcıların birçoğu turizmi, rekreasyonun bir alt dalı veya aracı olarak tanımlamıştır. Buna rağmen, rekreasyonun turizmin bir alt kavramı ya da bir üst kavramı olduğu konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bu konudaki bir diğer sonuç olarak; cevaplarda verilen birbirine zıt iki görüşten doğan farklılıkların, katılımcıların kendi disiplinleri ya da alanlarına bağlı bir bakış açısından konuya yaklaşmalarıyla ortaya çıktığı söylenebilir.

Rekreasyon ve spor arasındaki bağlantısına ilişkin sonuçlar, turizm de olduğu gibi, sporun rekreasyonun bir alt dalı veya aracı olarak görüldüğünü göstermektedir. Ayrıca rekreasyon içerisinde spor değerlendirmelerinde, katılımcıların “sağlıklı yaşam” ya da “sağlık için spor” kavramlarını vurguladığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan katılımcılar arasında performans sporunun rekreasyon etkinlikleri içerisinde değerlendirilmesine ilişkin iki zıt görüş ayrılığı bulunmaktadır.

Rekreasyon etkinliklerine katılımı belirleyen faktörler birçok konuda farklılık göstermesine rağmen; genel anlamda psiko-sosyolojik faktörlerin belirgin olduğu görülmektedir. Ayrıca ekonomik ve sosyo-kültürel faktörler bu konuda belirgin olan ikincil etkilerdir. Katılımcılar her ne kadar psikolojik faktörleri alt kavramları ile ifade etmeye çalışsalar da, iki istisna dışında “psikolojik faktörler” şeklinde doğrudan bir ifade kullanmadıkları görülmüştür.

Rekreasyon çeşitleri ve diğer disiplinler arasındaki ilişkilerin sorgulandığı temanın sonuçlarına göre; rekreasyonun sosyal bilimler ve fen bilimlerine ait birçok disiplinle ilişkisi olduğu konusunda görüş birliği sağlanmakla birlikte etkinliklerin türüne ve etkinlik grubuna göre disiplinler arası ilişkilerin yoğunlaştığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca rekreasyon etkinliklerinden bağımsız olarak sosyoloji ile rekreasyon arasında, rekreasyonun ortaya çıkması temelinde güçlü bir ilişki olduğu görüşü bulunmaktadır. Bir diğer taraftan rekreasyon çeşitleri konusunda iki istisna dışında katılımcıların nitelikli görüşleri bulunmamaktadır. Bunun nedeni, rekreasyon alanının çeşitlilik göstermesi, akademisyenlerin rekreasyonu çok disiplinli bir alan olarak görmesine karşın rekreasyon çeşitliliği bakımından sadece kendi disiplinleri içerisinde bir olgu gibi değerlendirmeleri ile açıklanabilir.

Rekreasyonun sosyolojik açıdan değerlendirilmesine ilişkin sonuçlara göre; rekreasyon etkinlikleri, toplumsallaşmaya katkı sağlaması, toplum kültürünü özgün bir biçimde yansıtması ve sanal ağlarda belirli kitleler üzerinden ortaya çıkması açısından önem arz etmektedir. Sosyoloji, rekreasyon açısından temel bir disiplin olmakla birlikte, rekreasyon etkinliklerine katılımı belirleyen psiko-sosyal faktörlerin sosyoloji disiplini tarafından ortaya konulması rekreasyon kavramlarındaki boşlukların yerine oturtulmasında rol oynayacaktır. Rekreasyon etkinliklerine katılımı belirleyen birçok neden sosyoloji disiplininin inceleme konusu olan aile, cinsiyet, birey, kent ya da mekan üzerine yoğunlaşmaktadır. Ayrıca bu konuda ki özgün görüşlerden birisi olarak sanal ya da internet etkinliklerinin rekreasyon etkinliği olarak algılanması dikkat çekici bir yaklaşımdır. Bunun birlikte rekreasyonun toplumsal davranışlar şeklinde ortaya çıkması görüşü, sosyoloji ve rekreasyon arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir. Bir diğer taraftan katılımcıların sosyoloji ve rekreasyon ilişkisini, bir rekreasyon türü olan sosyal rekreasyon üzerinden tanımlamaya çalıştıkları görülmektedir. Bunun nedeni, daha öncede açıklandığı üzere akademisyenlerin rekreasyon çeşitliliğine ilişkin nitelikli görüşlerinin bulunmaması ve sosyoloji disiplini ve rekreasyon kavramının gelişim süreci konusunda yeterli bilgiye sahip olamamaları şeklinde yorumlanabilir.

Rekreasyon ve ekonomi ilişkisinin değerlendirilmesine ilişkin sonuçlara göre; iş ya da çalışmanın boş zamanı finanse ettiği, boş zamanın çarpan etkisi yüksek bir endüstri olduğu, boş zaman endüstrisinin büyüklüğü nedeniyle değerinin hesaplanmadığı ve bu endüstrinin büyüklüğünün farkına varılmadığı görüşleri ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda boş zamanın kapitalist sistemin şekillendirdiği üretim ve tüketimin döngüsünün sürdürülebilmesi için çok önemli bir endüstri olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılabilir. Rekreasyon etkinliklerine katılımında gelir ve gelir

sınıfının önemli bir faktör olduğu görüşü rekreasyon ve ekonomi ilişkisini güçlendirmektedir. Bu görüşün bir diğer destek noktası, teorik bağlamda gelirlerdeki artışın tüketimi artırmak yerine sosyal ihtiyaçlara yönelimi artıracığıdır. Ancak günümüzde sosyal ihtiyaçların giderilmesi, yine çarpan etkisi yüksek olan boş zaman endüstrisinin içerisinde, parasal getirisi olan bir olayı ifade etmesi göz önünde bulundurulması gerekir. Bununla birlikte katılımcıların, gelirin rekreasyona katılımı belirleyen bir faktör olduğunu söylemeleri önemli bir tespiti sağlamış olsa da; bir istisna dışında gelirin nasıl ve ne şekilde katılımı belirlediğini açıklamadıkları görülmüştür. Bir diğer taraftan hizmet organizasyonlarının çeşitlenmesinin rekreasyon etkinliklerini artıracığı özgün bir görüşü ifade etmekte olup; tartışılması ve test edilmesi gereken bir hipotezi oluşturmaktadır.

Genel bir sonuç olarak; akademisyenlerin rekreasyon olgularına bakış açıları, bazı temalarda görüldüğü üzere geniş farklılıklar göstermektedir. Hatta birçok temada bu farklılıklar iki zıt görüşü oluşturmaktadır. Bu durum, bilimsel çalışmalar ile bu görüşlerin sınanmasını gerektirmektedir. Bir diğer taraftan kurama ilişkin birçok kavramın bazı akademisyenler tarafından yanlış ya da zıt bir biçimde tanımlanması ve bazı temalarda konuyla doğrudan ilişkili ifadeler yerine farklı ifadelerin kullanılması, akademisyenlerin bu konulara hâkim olmadığının göstergeleri olarak değerlendirilebilir. Son olarak; temalarda ortaya çıkan ifadelerin, rekreasyon alanında daha sonra yapılabilecek birçok alt dal araştırmalarına veri sağlayabilecek nitelikleri ortaya çıkardığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Ağılönü, A., Mengütay, S. (2009). Yerel yönetimlerde rekreasyon hizmetleri ve model belirleme, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (2), s. 160-176
- Argan, M. (2007). *Eğlence Pazarlaması*, Ankara: Detay Yayıncılık
- Aslan, Z., Gürhan, A. (1994). Turizm açısından çevre sorunlarına genel bir yaklaşım, *Çevre Dergisi*, 11, s.42-45
- Aytaç, Ö. (2006). Tüketimcilik ve metalaşma kıskacında boş zaman, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), s. 27-53
- Bates S. ve Ferri A.J. (2010). What's Entertainment? Notes Toward a Definition, *Studies in Populer Culture*, 33 (1), s. 1-20
- Baxter, M. ve Ewing, G. (1981). Models of Recreational Trip Distribution, *Regional Studies*, 15(5), s. 327-344
- Beeton, S. (2009). Ekrandan Alana: Filmin Turizm ve Rekreasyon Üzerindeki Etkisi, Çev.İşıl A. Saltık, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 20(2), s.230-239
- Bucher, C.A. ve Bucher, R.D. (1974). *Recreation for today's Society*, New Jersey: Frentice-Hall
- Butler, R., Hall, C.M. ve Jenkins, J. (1998). *Tourism and Recreation in Rural Areas*, Chichester: John Wiley & Sons
- Caplan, S.E. (2003). Preference for Online Social Interaction A Theory of Problematic Internet Use and Psychosocial Well-Being. *Communication Research*, 30, s.625-648
- Clawson, M. ve Knetsch, J.L. (1974). Leisure in modern America, J. F. Murphy (ed.) *Concepts of Leisure*, Englewood Cliffs, NewJersey: Prentice-Hall,
- Coalter, F. (1998). Leisure studies, leisure policy and social citizenship: the failure of welfare or the limits of welfare?, *Leisure Studies*, 17(1), s.21-36
- Cross, G. A (1990). *Social history of leisure since 1600*, State College PA: Venture Publishing
- Currel, S. (2005). *The March of Spare Time: The Problem and Promise of Leisure in The Great Depression*, Pennsylvania: University of Philedelphia Press
- Cunningham, H. (1980). *Leisure and the industrial revolution*, London: Croom Helm
- De Grazia, S. (1964). *Of Time, Work and Leisure*. New York: Doubleday Publishings.
- Donald, B.K. ve John, C.B.(1994). The Conceptual Links Between Recreation Site Development and Regional Economic Impacts, *Journal of Regional Science*, 34(4), s. 599-611.
- Dumazedier, J. (1960). Current problems of the sociology of leisure, *International Social Science Journal*, 4(4), s.522-531.
- Dumazedier, J. (1974). *Sociology of Leisure*, Amsterdam: Elsevier
- Ergen, E.. Rekreasyonel Etkinliklerin Psikososyal Boyutları, <http://eminergen.com/bilgi08.html>, Erişim: 14.03.2012

- Fairchild, H. (1970). *Dictionary of Sociology*, Westport: Greenwood Press
- Flick, U. (2009). *An Introduction to Qualitative Research*, 4.bs., London: Sage Publication
- Fişek, K. (1980). *Spor Yönetimi*, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları.
- Gist, N.P ve Fava, S. F. (1964). *Urban Society*, New York: Crowell
- Godbey G.C, Graefe A, James SW. (1992). *The benefits of local recreation and park services: a nationwide study of the perceptions of the American public*, Ashburn VA: National Recreation and Park Association
- Godbey, G.C., Caldwell, L.L., Floyd, M. ve Payne, L.L. (2005). Contributions Leisure Studies and recreation and park management research to the active living agenda, *American Journal of Preventive Medicine*, 28 (2), s.150–158
- Goodchild, M. ve Booth, P.(1980). Location and allocation of recreation facilities: Public swimming pools in London, *Ontario Geography*, 15, s.35–51
- Gray, D. E. (1971). This alien thing called leisure, J. F. Murphy (ed.) *Concepts of Leisure* içinde, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall
- Guiry, M., Magi, A.W. ve Lutz, R.J., (2006). Defining and Measuring Recreational Shopper Identity, *Journal of the Academy of Marketing Science*, 34 (1), s.74-83
- Gülcan, B. (2004). Macera turizminin kapsamı ve macera turizmde kaza riski, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Fakültesi Dergisi*, Sayı:1, s.18-38
- Hart, C., Farrell, A.M., Stachow, G., Reed, G. ve Cadogan, J.W. (2007). Enjoyment of the Shopping Experience: Impact on Customers' Repatronage Intentions and Gender Influence, *The Service Industrial Journal*, 27(5), s.583-604
- Hazar, A. (2003). *Rekreasyon ve Animasyon*, 2. Baskı, Ankara: Detay yayıncılık
- Kang, Y.S. ve Ridway, N.M. (1996). The Importance of Consumer Market Interactions as a Form of Social Support for Elderly Consumers, *Journal of Public Policy and Marketing*, 15 (I), 108-117
- Karaküçük, S. (1999). *Rekreasyon Boş Zamanları ve Değerlendirme*, Ankara: Bağırğan Yayımevi
- Kelly, R.J. (1982). *Leisure*, Englewood: Prentice-Hall.
- Kızılırmak, İ. (2006). Türkiye'de düzenlenen yerel etkinliklerin turistik çekicilik olarak kullanımına yönelik bir inceleme, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, s.181-196
- Kim, H. ve Kim, Y. (2008). Shopping Enjoyment and Store Shopping Modes: Tje Moderating Influence of Chronic Time Pressure, *Journal of Retailing and Customer Services*, 15, s. 410-419
- Kim, S.I. ve Fesenmaier, D.R. (1990). Evaluating spatial structure effects in recreation travel, *Leisure Sciences*, 12, s. 367–381
- Kılbaş Ş. (2010). *Rekreasyon -Boş Zamanı Değerlendirme*, Genişletilmiş 5. Bs, Ankara: Gazi Kitabevi
- Koçan, N. (2007). Geleneksel Sporlarımızdan Cirit'in Rekreasyon Amacı ile Günümüze Uyarlanması, *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi* 2(1)

- Kurum, E. ve Odabaşı, A. (1991). Ankara Kenti İçin Bir Rekreasyon Potansiyeli Beynam Ormanı, 2000'li Yıllar İçin Ankara Kentinin Açık ve Yeşil Alan Sistemi Ne Olmalıdır?, *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, 1991 (2), s.
- Lafargue, P. (1999). *Tembellik Hakkı*, çev. V.Günyol, İstanbul: Cumhuriyet Gaz.Yay.
- Leung, Y.F. ve Marion, J.L. (2000). *Recreation Impacts and Management in Wilderness: A State-of-Knowledge Review*, USDA Forest Service Proceedings (RMRS-P-15-VOL-5)
- Mclean, D.D., Hurd, A.R. ve Rogers, N.B. (2005). *Recreation and Leisure in Modern Society*, USA: Johns and Bartlett Publishers
- Murphy, J.F. (1974). *Concepts of Leisure: Philosophical Implications*, New Jersey: Prentice-Hall
- Neulinger, J. (1974). *Psychology of Leisure*, çev: Charles C. Thomas, Springfield, Illinois.
- Parr, M.G. ve Lashua, B.(2004). What is leisure? The perceptions of recreation practitioners and others, *Leisure Sciences*, 26, s.1-17
- Parrv, J. ve Long, J (1988). Immaculate concepts?, the 2nd International Conference of the Leisure Studies Association, University of Sussex, Brighton, England, 29 June - 3 July
- Patmore, A.J. (1983). *Recreation and Resources*, Oxford: Blackwell
- Payne LL, Mowen AJ ve Orsega-Smith E. (2001). An examination of park preferences and behaviors among urban residents: the role of residential location, *Leisure Science*, 24, s.81–98
- Roberts, K. (2010). *Sociology of Leisure*, International Sociological Association: Socilopedia.isa, University of Liverpool, UK
- Robinson, G. W. S. (1972). The Recreation Geography of South Asia, *Geographical Review* , 62 (4), s.561-572
- Roche, M. (1992). *Rethinking Citizenship: Welfare, Ideology and Change in Modern Society*, Cambridge: Polity Press
- Rojek, C. (2005). *Leisure Theory Principles and Practices*, New York: Palgrave Macmillan
- Saçcan, M. (1986), *Rekreasyon ve Turizm*, İzmir: Cumhuriyet Yayınevi
- Scraton, S., Leisure, içinde (edt: George Ritzer) *Blackwell Encyclopedia of Sociology*, http://www.sociologyencyclopedia.com/public/tocnode?query=Sociology+of+Leisure&widen=1&result_number=1&from=search&id=g9781405124331_chunk_g978140512433118_ss1-30&type=std&fuzzy=0&slop=1, 14.03.2012
- Smith, S. ve Godbey, G.C. (1991). Leisure, Recreation and Tourism, *Annals of Tourism Research*, 18, s.85-100
- Taşmektepligil, M.Y., Albay, F., Kılınç, F., Ağaoğlu, Y.S. ve Beşikçi, H. (2009). Karadeniz Bölgesi Turizminin Hareketlendirilmesinde Spor ve Rekreasyon Tesis ve Organizasyonlarının Değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 2009; 11(2), s.17–25

- Tribe, J. (2005). *The Economics of Recreation, Leisure and Tourism*, 3. Bs., Oxford: Elsevier
- Tunçsiper, B., Erdem, B. ve Kulnazarova, A. (2003). Spor ve Turizm: Sportif Faaliyetlerin Turizmin Gelişmesindeki Etkisi, *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı*, 1. Bs., s.372-382.
- Türk Dil Kurumu, Genel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>, 15.03.2012
- Veblen, T. (1899). The Theory of the Leisure Class: An Economic Study of Institutions, <http://web.mit.edu/allanmc/OldFiles/www/veblenintro.pdf> , 12.03.2013
- Weaver, D.B. (1999). Magnitude of Ecotourism in Costa Rica and Kenya, *Annals of Tourism Research*, 26(4), s.792-816
- Williams, A.M. ve Shaw, G. (2009). 'Future play: tourism, recreation and land use – a Foresight review', *Land Use Policy*, 12(1), s. 326-335
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 8. Bs., Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, A. ve Şahin, K. (2009). Samsun şehri ve yakın çevresinde turizm ve turist algılaması, *The Journal of International Social Research*, 7(2)
- Yukic, T. S. (1970). *Fundamentals of Recreation*, 2. Bs., New York: Harper & Row
- Zorba, E. (2007). Türkiye'de Rekreasyona bakış açısı ve gelişimi, *Gazi Haber Dergisi*, Eylül 2008, s. 52-55